

'האוכל בשוק דומה לכלב'

דרך ארץ קדמה לתורה

דומה לכלב: **הגמ'** (קידושיין דף מ:): אומרת האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב. **המהרש"א** (חידושי אגדות קידושיין מ:): מסביר שהאוכל בשוק דומה לכלב כי מזון כלב אינו מצוי בבית, ואוכל גם בשוק אם נמצא לו שם. **המהר"ל** (נתיבות עולם נתיב דרך ארץ פרק א) מבאר את הדמיון לכלב, שאין בכל בעלי החיים עוד בעל חי שאין לו כבוד כמו הכלב, והוא בריה פחותה משולל מן הכבוד, ואינו נחשב מן הנמצאים.

הגמ' מוסיפה, ויש אומרים שפסול לעדות. ומסיים **רב אידי בר אבין** הלכה כיש אומרים. **רש"י** (ד"ה ופסול לעדות) מבאר טעם הפסול, כיון שאינו מקפיד על כבודו, גם לא מתבייש לזלזל בעצמו ולהיפסל לעדות.

1. תלמידי חכמים

סתירה: תוס' (קידושיין דף מ: ד"ה ויש אומרים) שואל על **הגמ'** 'האוכל בשוק פסול לעדות', הרי מבואר **בירושלמי** (מעשרות פרק ג הלכה ב) רבי שמעון ברבי אכל בשוק, ראה אותו רבי מאיר ואמר לו 'אין שבח לתלמיד לאכול בשוק', משמע מהירושלמי שרק לתלמיד חכם אין ראוי לאכול בשוק אבל אדם רגיל מותר.

ג' תירוצים: תוס' מיישב את הסתירה בג' אופנים, שיטת ר"ח האוכל בשוק דומה לכלב ונפסל לעדות היינו באדם שחוטף ואוכל, ומבאר שם מדוע אינו פסול מעיקר הדין מחמת גזלן. כלומר, שלדעת ר"ח לא מצאנו מקור לאסור אכילה בשוק מצד הביזיון.

שיטת ר"ת אוכל בשוק שנאמר בכלל אדם הכוונה כאשר אוכל סעודה של לחם שיש בכך יותר גנאי. **הריטב"א והתוס'** הרא"ש מביאים את הביאור של ר"ת ומוסיפים שהגנאי הגדול הוא משום שאוכל ומברך בשוק. **הבית יוסף** מביא את שיטת

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, והשאלות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי שישלח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה!

(ההגרלה על דעת רבני המכון)

הפרס השבועי: סט (ג' כרכים) חפץ חיים שמירת הלשון אהבת חסד עם ביאור 'ארחות חיים'

שאלה: האם מותר להשהות בביתו בובות ובלונים בצורת אדם? ומה הדין לייצרם, או להחזיר חלקים שנפלו?

מבואר **בגמ'** (ראש השנה דף כד:) ונפסק בשו"ע (יו"ד) קמא סעיף ד) שאסור לעשות צורות אדם משום לא תעשון אתי, ואם אחר עשאה עוקר עין משום חשדא. וצריך לדעת, מה הדין בזמננו שלא מצוי עבודה זרה, האם מותר לייצרם ולהשהותם.

תשובות ניתן להעביר יום עד ראשון הקרוב בערב (תשובה שתיגע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לידור) באחד מהאפשרויות הבאות:

- בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- בעמדות 'נדריים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גליון 'עומק הפשוט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- במקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

שם הזוכה בתגרלת גליון 230 על סט ג' כרכים חפץ חיים שמירת הלשון אהבת חסד עם ביאור 'ארחות חיים' הבחור החשוב ישראל איסר שפירא הי"ו ישיבת גרודנא באר יעקב

המדור השבועי נתרם על ידי הרה"ח רבי יעקב קליין שליט"א ברכתו שבזכות התורה יצליח בכל מעשה ידיו

זכות הופעת הגיליון הונצח

לעילוי נשמת ראש ישיבת בית מדרש עליון הגאון הגדול רבי דן אונגרישר זצוק"ל בן הר"ר ירחמיאל הי"ד נלב"ע ג' חשוון תשע"ב ת.נ.צ.ב.ה.

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת הרבנית מרת טילה יוכבד מלין ע"ה בת הר"ר יוסף צבי ז"ל נלב"ע כ"א חשוון תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.

חלק הושן משפט

סימן כה

בענין אם מותר לאכול חוץ לבית בימים שלפני פסח

בס"ד. יום חמישי י"ג ניסן. 'בשוכה נחת תושעין' לפ"ק.

בחדש אשר בו נגאלו האבות, יעשה לבנים מה שלא עשה לאבות, כימי צאתן מארץ מצרים אראנו נפלאות, ופסילם לירידי הרועל הנישה רבות ונצרות, להגדיל תורה ודרכים לכות, כש"ח הוב הנאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. מח"ס גם אני אוודך ושאר ספרים.

אחר דרישת שלומם באחרי. **באתי כה** על דבר שאלתו אם מותר לאכול חוץ לביתו בימים שלפני פסח, כיון שאנשים מניקים את חבית המזון, ואינם רוצים לאכול חמץ בבית. וזה החלי בעדות צורי ונאלי.

אחר דרישת שלומם באחרי. **באתי כה** על דבר שאלתו אם מותר לאכול חוץ לביתו בימים שלפני פסח, כיון שאנשים מניקים את חבית המזון, ואינם רוצים לאכול חמץ בבית. וזה החלי בעדות צורי ונאלי.

ו' ותצא דינא שיש להתיר לאכול בימים שלפני פסח חוץ לביתו, כגון בחדר מדרגות או סמוך לבנין שגר בו, ואפילו סעודת פת, כיון שאינו בפני רוב העם, וגם דרך בני אדם לאכול חוץ לביתם בימים אלו. וכן יש להתיר לאכול בבניה ציבורית במקום צדדי, ואפילו בשאר ימות השנה, כיון שיש דרך לאכול שם. ובפרט יש להקל משום שאוכל באופן חד פעמי ומיזנו לא ילך ויאכל, אלא ישב ויאכל. והיינו דרוק לשאר בני אדם, אבל תלמיד חכם לא יאכל אלא בביתו על שלחנו, ואפילו בערב פסח. וכל בן תורה צריך לעשות עצמו בתלמוד חכם לענין זה. והלענין כתבתי והויכוח.

חקירה נפלאה – האם מותר לאכול בחדר מדרגות בערב פסח

מופיע באריכות בספר הנפלא גם אני אוודך תשובות הג"ר משה שמואל דיין שליט"א

חלק ה' סימן כ"ה עמוד רלא ואילך.

מאת המחבר הג"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אוודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

בברכה שנוכה לאכול עוד השנה מן הובחים ומן הפסחים, בגמולה השלימה ובביתא משיה צדקנו כבי"א. משה שמואל דיין

קובעים סעודה אסור. לדעת הבית יוסף בשיטת הרמב"ם, האיסור רק אם אוכלים בפני כל העם, ולתלמיד חכם אפילו בפני מעט אנשים אינו משובח. ולדעת הב"ח בשיטת הרמב"ם אפילו לפני כל העם אינו אסור אלא כאשר הולכים ואוכלים.

למעשה מביא **בקונטרס באורי וביורוי הלכה** בענין אכילה בשוק **שהג"ר זלברשטיין שליט"א** התיר כי בגינה וכדומה יש פינות מיוחדות לאכילה ועשוי לרוב, ואינו בכלל אוכל בשוק. וכן הורה להתיר **הג"ר מ' שטרנבוך שליט"א**.

5. במסעדה ברחוב

הג"ר יעקב חיים סופר שליט"א (בספרו שלום יעקב סימן כה) כותב בשמע **המגרב"צ אבא שאול זצ"ל** שנשאל לגבי אנשים שאוכלים במסעדות הנמצאות ברחוב, ומניחים את שולחנות האכילה בחוץ על הרחוב ממש, וענה שמותר ולא נחשב כאוכל בשוק. ומוסיף, כמדומה שהוכיח להתיר **מהמשנה** (מעשרות פרק ג משנה ה), 'איזו היא חצר הקובעת למעשרות, כל שאין אדם בוש מלאכול בתוכה', ובפירוש בית שאינו מתיישב לאכול שם, ולכן כל מקום שאדם לא מתיישב לאכול שם, דינו כחצר ואינו כשוק ורחוב, ולכן קובע למעשר.

הג"ר יצחק זלברשטיין שליט"א (חשוך חמד ברכות דף נ). התיר במסעדה ברחוב מכהמה טעמים, לדעת **הרמב"ם** יש להתיר שהרי אינם הולכים ואוכלים. טעם נוסף להתיר, על פי **המהרש"א** שהאוכל בשוק דומה לכלב, משום שאין מזונו של הכלב מצוי בבית, ולכן אוכל גם בשוק אם נמצא לו שם, ואם כן האוכל במסעדה שהוציאה את שולחנותיה בחוץ, אינו בחירו של הכלב. אולם מכל מקום לתלמיד חכם אינו ראוי לאכול שם כדעת **הרמב"ם** (הלכות דעות פרק ה הלכה ב).

גומר בחוץ: האוכל בביתו ויוצא לחוץ עם האוכל שנשאר לו בפה, כתב **הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל** (דברות משה שבת סימן כ הערה סז) שגם הוא בכלל האוכל בשוק.

6. באוטובוס

לדעת **הג"ר יצחק זלברשטיין שליט"א** לפי שיטת הב"ח בכוננת הרמב"ם יש להתיר לאכול באוטובוס, שהרי האוכל באוטובוס אינו הולך בשעת אכילתו. והג"ר **חיים קנייבסקי שליט"א** (דרך שיחה עמוד תקכז) השיב על הנושא הזה שאינו יודע אם נחשב באופן כזה אוכל בשוק, אבל בן תורה אינו צריך לנהוג כך, אמנם למי שאינו בן תורה העניין יותר קל. וכשנשאל לגבי אברך שנוסע מחוץ לעיר לכולל, ומרויח זמן בכך שאוכל ארוחת בוקר בטנדר, השיב שאם יש בכל הטנדר אברכים כמוהו יש להקל. עוד השיב (במכתב להרי"ד ספטמסוס) לגבי אכילה באוטובוס, שתלוי לפי הענין והצורה והמיקום. עכ"ד.

שמעתי להוכיח להתיר לאכול בנסיעה ארוכה מחוץ לעיר, **מהגמ' (ברכות דף נג):** המספרת שרבה בר בר חנה הלך בשיירה, ואכל ושכח ולא בירך, מוכח מכאן שאכל בדרך, ומסתבר שההיתר שלו היה כיון שהדרך היתה ארוכה ולא היה לו ברירה. ויתכן, שבנסיעה בתוך העיר שיכול להימנע שם מלאכול הדבר חמור יותר, ובפרט שם יותר אנשים עולים ויורדים ודומה יותר לאוכל בשוק. אבל בנסיעה בין עירונית יש יותר מקום להקל כיון שהוא נסיעה ארוכה וגם אינו ניכר כל כך, כמו שנהגה העולם לאכול במטוס.

7. בחוף הים

בספר **דרכי חיים** (חלק ב עמוד תו) מובא **שהג"ר אלעזר**

לעדות, אינו משום שעבר על איסור מהתורה או מדרבנן. והג"ר **משה פיינשטיין זצ"ל** (דברות משה שבת סימן כ הערה סז) כתב שאיסור האכילה הוא מחמת שאינו דרך מוסר או צניעות, ויש לציין למה שכתב **באגרות משה** (יו"ד חלק א סימן רמט), שאכן מסקנת **הגמ'** (בבא קמא דף צא) שאדם רשאי לבייש את עצמו, אבל מכל מקום בושת גדולה כזו, כפי שמבואר שם ידה נפסל לעדות כגון האוכל בשוק, מסתבר שאסור לאדם לבזות עצמו כך.

במענה למספר שאלות בדין 'אוכל בשוק', השיב **הג"ר ח' קנייבסקי שליט"א** (במכתב בהרי"ד ספטמסוס), שקשה לתת גדרים בדין זה, כיון שאינו איסור אלא ענין של בזיון.

4. בפארק וגינה ציבורית

מצוי בימי בין הזמנים וכדומה, שיושבים ואוכלים ארוחת ערב בגינה או פארק ציבורי וכדומה, וכאן מתעוררת שאלה האם מותר לאכול כאשר מצויים רבים עוברים ושבים, או שנכלל בדין של האוכל בשוק?

בואו חשבון: מצד חשבון השיטות שהובאו לעיל, לפי ביאור הב"ח בדעת רש"י אין איסור כיון שאינם רגילים בכך, אך מכל מקום בתלמיד חכם אינו ראוי. לדעת הבית יוסף אם

עדכוני הלכה

ספר 'שלמי חיים'

כאשר דרא, כאשר בזמננו כמעט בכל נושא בהלכה הופיע ספר מיוחד שעוסק בעניני המסוים, להקיף את כל פרטי הדינים.

גם בנושא שאנו עוסקים בו 'האוכל בשוק דומה לכלב' עומד לצאת בקרוב לאור ספר שלמי חיים (יותר מ-500 עמודים), ובו פירוט כל הדינים והצדדים בסוגיא, מאת הבחור החשוב חיים מלין נ"ו מבחירי ישיבת 'בית מדרש עליון', מעוטר בהסכמות מפוארות מאת גדולי ישראל שליט"א.

מדורי הספר: קובץ תשובות ממרב רבני גדולי הפוסקים שליט"א, ביאורי וביוריי הלכה, פנינים ופרפאות נחמדים, קובץ מאמרים ודברי חיזוק.

'תמצית הלכות אכילה בשוק' מתוך הספר 'שלמי חיים' שעומד לצאת לאור בקרוב אי"ה, פורסם ב'אוסף גליונות' גליון 107 פרשת דברים אב תשע"ט.

מנחם מן שך זצ"ל נסע לים, וראה שיש אנשים שמביאים איתם אוכל וקובעים אכילתם על חוף הים. בדרך חזור מהים, הרב שך דיבר על כך במשך כל הנסיעה בגנות המנהג המבוזה הזה ואינו מובן כלל, שהרי חז"ל אמרו שהאוכל בשוק דומה לכלב, ואלו האוכלים על חוף הים נכללים בגדר 'האוכל בשוק', והרי יכולים לאכול בביתם קודם הים או אחר כך כשחוזרים ולהתגבר על תאוותם, ולא נרגע מכך.

מאידך הורה הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (שלמי חיים) שמכיון שהים מחליש, לכן הדרך היא לאכול בחוף הים ואינו בכלל האוכל בשוק, אלא שלתלמיד חכם אינו ראוי לאכול שם.

זכות הופעת
הגיליון הונצח
לעילוי נשמת
הגאון
רבי אברהם בן רבי
משולם שרגא זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הופעת
הגיליון
לרפואת
שלמה בן איידל
בתושח"י

סיכום הגיליון:

דינים העולים

1. פסול לעדות: האוכל בשוק דומה לכלב ופסול לעדות. משום שאינו מקפיד על כבודו, אינו מתבייש לזלזל בעצמו ולהיפסל.
2. סיכום השיטות: שיטות חלוקות בפסול עדות של האוכל בשוק, להבנת תוס' ברש"י: אסור לאכול כל דבר, לדעת הב"ח ברש"י האיסור הוא רק ברגיל בכך, ובתלמיד חכם אינו ראוי אפילו באקראי. לדעת ר"ת האיסור הוא רק באכילת פת, לדעת הבית יוסף בשיטת ר"ת האיסור הוא רק בקביעות סעודה על פת. לדעת ר"ח אין מקור לאיסור אכילה בשוק באדם רגיל, אבל לתלמיד חכם אינו שבח. לבית יוסף בדעת הרמב"ם וכן נוקט הסמ"ע, פסול לעדות רק כשאוכל בפני כולם, ולתלמיד חכם אינו שבח לאכול בשעת האכילה, ותלמיד חכם אין ראוי לאכול בשוק אפילו ביושב במקום אחד ואוכל.
3. טעם הדין: מבוואר בראשונים שאינו איסור מצד הדין, אלא שאינו דרך מוסר וצניעות, וכתב האגרות משה שאדם רשאי לבייש את עצמו, אולם לגבי האוכל בשוק, מסתבר שאסור לבזות עצמו כל כך.
4. מקומות שונים: מותר לאכול בפארק או בגינה ציבורית אם אינו רגיל, ובפרט אם קיים במקום פינות המיועדות לאכילה ודאי שאין בזה איסור. מסעדה ברחוב שמניחים את השולחנות בחוץ ברחוב, אינו בכלל כאוכל בשוק. אולם לתלמיד חכם אינו ראוי. האוכל בביתו ויוצא עם האוכל שנשאיר בפיו לחוץ, גם הוא בכלל האוכל בשוק. אכילה באוטובוס בנסיעה ארוכה מחוץ לעיר קל יותר, יש שכתבו שכן תורה אינו צריך לנהוג כך, ומי שאינו בן תורה העניין יותר קל. ואברך בטנדר שיש בו אברכים כמוהו יש להקל. אכילה בחוף הים נחלקו האם הוא בכלל האוכל בשוק.

נושא הגליון הבא:

'בובות ובלונים בצורת אדם'

הגליון נועד לעורר את לב הלומד, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפ"ו, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס'

'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

קו הילכתא

02-5377-085

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

המכתבים לשיטת תשובה לטוב קשה

5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרות, ועוד...